

Yvirtøkan av ráevnum í undirgrundini – stórhending ella fadessa?

Edmund Joensen
fótgangsmáður

Landsstjórn hefur lagt fyrri tinguð uppskotið um at góðtaka ta avtalu, sum Poul Schlüter, fórsætisráðgjafi, vegna donsku stjórnina forðir føroyskum 11. september í fjór. og sum Ali Dani, taverandi løgmaður og Poul Schlüter seinni undirskrivandi við teimum vanligu fyrvörnum.

Lat meg siga beinan vegin, at hetta als ikki er nakar lívarettur hjá okkum sambandsnum, men ein merlutur av lögtinum, sum væl umboðar ein merlutur av Føroya folk, hevar viljað tað soleiðis, og tað tekur Sambandslokkurin sjálvsagt til eftirtektar.

Eg skal ikki fara út í nær við tí søguliga gongdini í hesum máli. Hon er lætst kend, og lætst framgongur hon av tilfarinum, sum fylgir málinum.

Fyri sambandsfólk hevar ongandið nakar ítt verið um, at vit føroyingar eiga hetta landið, bæði tað sum er um áttan fyrri, og tað, sum er niðan fyrri vatnskröpinu út á sjómáki.

Men vit hava viðurkenti, at raðið vvir hesum tilfeligi hava vit sambært ríkisstelagskapin havt felags við Danmark.

Ta ið tatan hevar verið um málið «Rævin í undirgrundini», so sigur Heima-

stýrislogin greitt, at hetta hevar verið eitt felagsmál, og um hesi skal samráðast um og í hvørjum vavi, tey skulu gerast føroysk sermál.

Í 1981 stóð okkum í búi at fáa eina rævnisskipan. Henda skipanin tryggjað okkum javnbúið rætt til avgerandi avrikan á rævnisskið, serliga hvussu rævnisskiðið um skuld, skipast og hvussu skjótt.

Rætt til at tryggja okkum móti maguligum skaðligum avleiðingum av fysska og sosiala umhvørvinum og rætt til vinning av rævnisskiðnum.

Sambandslokkurin hevði viljað gongd við til eina slíka avtalu. Gjøgnum viðari samráðingar hövdu vit óvægð flogt bót mundað um treytirnar, so tey voru okkum ein meira fyrinmálgang. Men tað avgerandi var, at henda avtalan hevði tryggjað okkum avgerandi avrikan á oknum, og tað høvdu vit ikki havt frammanundan.

Men hetta vildi hinir flokkarnir ikki ta. Og í dag sita vit einsamallig við allari hesari ómettaliga flokkum í fanginum. Kanningar høvdu verið góðar og marknaðartreitan somu

leisvið. Vit hava yvirtíð mál, okki «Rævin í undirgrundini» sum føroyskt sermál. Hetta ber til seg, at vit fáa allan tann löggjafandi og umstingarlaga myndugleikan, og harafturat skulu vit rinda allar tráttir skulu vit reioðurnar á oknum. Og skuldi umtókur einferð í

vit mugu eisini gera okkum pura greitt, at tað er einans gjøgnum okkara dugnaskap, at vit kunnu gera okkum galdandi. Ella vit sjálvir at gera okkum galdandi, so mugu vit hava eitt vælutvígð fólk við eiga at seta nógv inn uppá longu máti at fyrirka okkara ungdom til um eini 5-10 ár, at kunna fara inn at røkja ter fjálbroyttu uppgávarnar, sum ein slík vinna er.

Undirvisingarpolitikurinn, sum hetta landsstjórnir hugartil hevur praktiserað, hevur gongd út uppá at skerja og minka um möguleikarnar hjá ungdominum. Flestu skularnar eru longu í dag at samanlika við skerdar fuglar. Teir hava mist flógð. Peningur er ikki nógur í hesum dögum, men fara vit at misrøkja möguleikarnar hjá ungdominum, so stendur deyðin í skjótt í durnum. Fólk flyta av landinum, slak 2% í

órhøndini fer at vera so lítið eftir, sum bundur okkum saman, at vandi er fyri, at tann reglin í Heimastýrislögin fer at koma í gildi, sum gongur at uppá, at tað áttan parturin vinkar tað so heldur samstíðis uppá – so er leyst.

Eg havi eisini verið ein merlutur í føroyska fólkunum í dag, sum vinkar, at ríkisstelagskapin skal holda uppá. Eg haldi tvørturumót, at nógv hessa stóru trúna rættliga hava fingið egnum upp fyrri, hvussu skilgott og neyðugt tað er at varveita ríkisstelagskapin.

Eg havi álthið hildið okkara nýggja lögmátt vera eitt skilafólk. Tí voni eg, at tey orðini, hon segði í fjølumálinum henda dagin um sjálvisstýringina – vóru merkt av at vera søgd í «skapans hede». Eg fái meg til at trauka, at hon hevði máli fer at hugsa meira um sína egna prestige, enn um, hvat ið færir Føroyum og Føroya fólk til besta gágn.

Mugu sjálvir taka toyggið

Tað verða ikki útlendingar við lottum, smartum loysnum, sum koma at loysa trupulleikarnar í føroysku kreppuni

Landskassin hevar alla trúna klára at svara fjøringum sitti og hevar góðtaka renturnar av teimum 3,5 milliarðinum til trúna meirni privata vinnulívna, sum skýldar tær undir 4,5 milliarðirnar hevar hátt stórar trupulleikar at svara hvørjum sitti og virki eru frá hond farn av knoratum. Útlendingir, lamsstovnar og serliga kreditfólg, sum hava lutt í vinnulívnum þegar mugu to røkna við at verða góðvart at avskrivast skuld, sum teir hava í Føroyum, sigur Tummus Arabo, landsstýrismaður í vinnulívsmálanum.

Ongar avgerðir

Arabo vísir á, at tað sum hevar verið kebligt í vetur

er, at pengaskipanin í Føroyum er fólkumöguliga brottin niðan, og bankarnir hava ikki torað at gjørt nákið.

Vinnulívni er við tí skili bæði sossnið burtarinnar frá pengaskipanin ikki hevar virkað.

Leiðslutrupulleikarnir í Sjóvinnubankanum, sum er størst vinnulívsskila, hava hátt við sær, at ongar veruligar avgerðir eru táknað síðan októbermánaði.

Um bankarnir bara behalda virkini og hava tey afturlutt, ta verður tað til eina vandamikla gongd í hesu landinum. Tað rættasta lottum er just at lata tey virkini handla, sum eru lutt í av knoratum og vorðin blig, meðan tey virki, sum klara seg og hava eina stóra skuld, har skuldu peningastovnar avskriva skuldina soleiðis, at hesi virkini verða blig.

Skulu virkini framhaldið hava eina stóra skuld at dragast við, faa tey ongandi möguleika at biða ein ordiligan pris fyrri fiskin.

Tummus Arabo vísir á, at sjálvandi skulu fjøringar eiga halda fram við traditonellu flakavirkjunum, tað hava vit ikki rørvøri til Røynðirnar á Lynfrost vísar, at tað ber til at virka útlandska rávøru og fáa nakar burtarur.

Arabo heldur ikki, at vit skulu sleppa möguleikan um at flyta inn fisk. Hesi möguleiki gevar nákið av sær. Soma leiðis er góðskingin av okkara egna fiski ein tydingarmikil taktur í framtidini.

Tosa nærri saman

Men skulu vit halda fram við traditonellu flakavirkjunum, so blökk framleiðslufósum, ta hava danskarnir rætt, og ta skulu vit bert hava nógur ta virki í Føroyum til at fram-

leida primitiva vøru. Men hesum kunnu vit ikki liva við í longdini. Tankarnir hjá donum eru soleiðis rættliga órovegandi. Og tey eru eisini neyðugt at vit fara at tosa nærri við teir um hetta, av tí at teir ikki heilt vita, hvat teir tosa um, sigur Tummus Arabo.

Hann sigur í hesum sambandi, at tað eru ikki donsku politikararnir, sum tosa um, heldur ikki teir donsku bankastjórnarnir, sum eru komir til Føroya, hevar hava sett vel inn í føroysku viðurskiftinum, men hann hugsar um teir, sum sá nevndinum ómátnir bankarnir, tá teir í Føroyagrunnum.

Eingi fiks hugskot

Tað er skeið at halda, at vit kunnu loysa kreppuna, sum vit eru við í fiskum hugskotum og ongar hvat við fiskum hugskotum frá fólkum, sum koma úttaftr.

Danir hava tá gjørt nóg nógvar feilir í Gronlandi við teirra lidna og smartu loysnum. Tað er neyðugt at koma tatan landið, sum ein livir og arbeiðir við.

Arabo er bangin fyrri teimum, sum sita í Føroyagrunnum og serliga formanninum, sum er fullur av lottum smartum loysnum.

Lat okkum slaa heilt fast, at tað eru ongar leittar loysnir at loysa kreppuna, sum vit eru í. Tað er ónóg skuld í vinnulívnum og einasti máttin er at arbeiða systematiskt fyrri at koma burtur úr kreppuni, og hetta fer at taka eina tíð. Men tað verða fjøringar sjálvir, sum bæði mugu taka toyggið og styrta menningin framvið, samstundis sum vit taka teir möguleikar, sum koma fram á veginum, sigur Tummus Arabo.

Tummus Arabo heldur tað sigga út til, at danskarnir ikki heilt vita, hvat er rættast fyrri vinnulívni í Føroyum, tí verður ívaldest neyðugt at tosa nærri við teir um hetta

Spurnartekin við nakrar av treytunum

Vilja danir skapa ein fyrimum fyrri danskar fyritøkur

Í tí fyrsta tilfældinum við treytinum hjá donsku ríkisstjórnini til fjøringar í viðskiftinum var, at Atlantisflog skuldi steyða virki sum sinum.

Svend Aage Ellesen, landsstýrismaður í samleiðsmálanum sigur, at teir, sum vorðu eitt í Tinganesi, mettu hessa treft ella krávið vera heilt burtrúvið. Teir tosaðu eisini við landsstýrisfólkum, sum vóru í Danmark og greiddu teimum frá, at tað sum landsstjórn hevar lagt at fyrri Atlantisflog er eitt veðhald, sum er sossnið effektivt, og landsstjórn er trikkið bundið at Atlantisflog meira enn ein vanligur partaiegari í einum partafelag við partapeningi sum ein landsstýri, tað tættar ikki fyrri Atlantisflog í lottum.

At farið og uppløyst Atlantisflog heilt ógrundað hevði ikki givið landsstýriminum nakrar pengar. Tvørturumót hev tað bert hava

við sær, at eini 40 fólk aftur at eini luttar arbeidsløys í Føroyum.

Hvi?

Svend Aage Ellesen heldur, at tað eru vinkur ting í hesu avtalu, har ein málspyrja seg sjálvan, hví hesar treytir eru settar. Hetta er eisini galdandi treytunum til FAS skipanina, monopoltreyggingin í Føroyum.

Tað er tí nátturligt at spyrja, uttan harvið beinleiðis sigga tað, um tað ikki er tí, at man vil skapa ein fyrimum fyrri danskar fyritøkur. Ella sleppa donskum fyrirkomum upp í eina kapping, sum er í Føroyum.

Tá varð handlað fyrri 120 mio. krónur tilsamans á Føroyarutum í 1991. Atlantisflog átti 60% av hesum og Maersk restina.

At Atlantisflog hevði verið einskalt á rutuni og tekk eina innjóku, sum er

Svend Aage Ellesen

120 mio. krónur fyrri seg jattar til hetta endamálið á fíguraltinum til ta tíð, sigur Svend Aage Ellesen.

Hann vísir á, at ta ið arbeiðið er komið hátt, at teir skulu inn í fjalljóð verða teir neyðdar at steyða.

fyrri Maersk, um teir vóru einskalt á rutuni, sigur Svend Aage Ellesen við Dimmalætting.

Fara ikki undir Gásadalstunnun í ár

Samferðsludeildin í Tinganesi ætlar at halda avtalu, sum fjøringar hava gjørt við ríkisstjórnina

Í treytunum, sum danir hava sett fjøringum í sambandi við lamið til Sjóvinnubankanu eru mál at ongar lögur verða gjørdar í nýgdri í 1993.

Í hesum sambandi sigur Svend Aage Ellesen, landsstýrismaður í samferðslumálanum, at tað má hann

bruggja seg fyrri. Landsverkfrøðingurin hevði mett, at mynduleikan avleiðing og fyrirreikingar fóru til Gásadalshøgðisnaru til verða lidnar, soleiðis at setta kund á tanninn í oktobermánaði, at ein menning er tóllum fórum sett til 1. januar 1994, væl at

merkja um peningur verður jattar til hetta endamálið á fíguraltinum til ta tíð, sigur Svend Aage Ellesen. Hann vísir á, at ta ið arbeiðið er komið hátt, at teir skulu inn í fjalljóð verða teir neyðdar at steyða.